

עט ואתיקה

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גיליון מס' 3 ■ חשוון תשמ"ט ■ נובמבר 1989

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה שליד ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין, ■ העורך: עו"ד יאיר בן-דוד
המערכת: בית המרקליט, דניאל פריש 10 תל-אביב, 64731 טל 5-219104-03.

ישלם לאשה את מחצית שכר-הטירחה בגין עריכת הסכם הגירושין, וכי דירת בני הזוג תימכר והתמורה תחולק שווה בשווה ביניהם.

בין הבעל והאשה הוסכם, כי האשה תרכוש מבעלה את מחצית הדירה וכי עורך הדין של האשה ייצג את שניהם בכל הקשור לעיסקת המכר.

על-פי הסכם המכר שערך עורך הדין, הפקיד הבעל בידיו, כנאמן, סכום בשקלים ש"ע ל-1000 דולר מן התמורה ששולמה לו, וזאת להבטחת התשלומים החלים עליו בגין מכירת הדירה. מאוחר יותר נתברר כי לא היה צורך להשתמש בכספים אלה.

בשלב כלשהו, אחר כך, פנה הבעל לעורך הדין וביקשו להחזיר לו את סכום הפיקדון. עוה"ד השיב לבעל כי קודם עליו לשלם לאשה, לקוחתו, את מחצית שכר הטרחה בגין עריכת הסכם-הגירושין, כפי שסוכם ביניהם. ב"כ של הבעל הביע התנגדות כי ייעשה שימוש בכספי הפיקדון לצורך תשלום חלקו של הבעל בשכר הטירחה ודרש כי עורך הדין יחזיר לאלתר את הכסף.

עורך הדין לא נענה לדרישה ותחת זאת פנה ליו"ר ההוצאה לפועל וביקש צו המורה כי חובו של הבעל ישולם מתוך הכספים שהופקדו בנאמנות בידו בגין מכירת הדירה. ראש ההוצאה לפועל נענה לבקשה וניתן צו עיקול לטובת האשה על כספי הבעל שהוחזקו אצל עוה"ד. מתוך הכספים שעוקלו העביר עוה"ד לאשה את מחצית שכר הטירחה ששולמה לו, כאמור בהסכם הגירושין.

הבעל פנה ללשכה בתלונה כנגד עורך הדין, ב"כ אשתו, על כי הפר את חובת הנאמנות כלפיו.

הטיפול בתלונה: ועדת האתיקה שדנה בהתנהגותו של עורך הדין היתה בדיעה כי הוא לא היה רשאי לעקל את כספי הבעל שהופקדו אצלו בנאמנות וכי בעשותו כן, עבר עוה"ד על כללי האתיקה המקצועית. בית הדין המשמטתי המחוזי, שדן בקובלנה שהוגשה כנגד עורך-הדין, קבע אף הוא, ברוב דעות, כי עוה"ד

חבר/ה יקר/ה,

היום, כבר ניתן לקבוע ללא כל ספק, כי הופעתו של "עט ואתיקה" הביאה לחידוד המודעות של ציבור עורכי הדין לסוגיות האתיות השונות המועלות בבטאון, וה-ראייה: זרם הפניות, בע"פ ובכתב, לקבלת הנחיות וחוות-דעת מועדת האתיקה של המחוז גדל משמעותית מאז ראה אור הגיליון הראשון.

מצב זה רק מחזק את דעתנו, כי חלק נכבד מבעיות האתיקה בתחום עריכת הדין ניתן למנוע מראש על-ידי הסברה מתאימה, ובכך לחסוך מן החברים סיטואציות בלתי נעימות, להביא לתיפקוד טוב יותר של עוה"ד ולשפר את תדמית המקצוע.

כפי ששמתם בוודאי לב, דפי "עט ואתיקה" מגיעים אליכם כשהם מחוררים - ולא בכדי: בכוונתנו להוציא מדי תקופה אוגדן, שבו יוכלו החברים לרכו את כל הגליונות השוטפים. לאוגדן זה יצורף מפתח-עניינים מפורט, וכך יהיה בידיכם קודקס של הנחיות, פרשנויות וחוות-דעת בסוגיות מעשיות רבות בענייני אתיקה, שיוכל ללא ספק להיות לעזר בעבודה היומיומית.

בברכה,
עמוס נצר, עו"ד
יו"ר ועדת האתיקה

פסק-דין

הרשאי עו"ד לעקל לטובת לקוחו כספים שהפקידו אצלו אחר בנאמנות?

העובדות: עורך-דין שייצג אשה בהליכי מעמד אישי, ערך הסכם גירושין בינה לבין בעלה. בין היתר נקבע בהסכם זה, אשר קיבל תוקף של פסק-דין, כי הבעל

הרשאי עו"ד לעשות שימוש לטובת מרשו במידע ששמע מחברו במהלך מו"מ מקצועי?

העובדות: בעקבות תביעה שהוגשה בסדר דין מקוצר, התקשר ב"כ הנתבעים עם ב"כ התובעים וביקש להפגש עמו על מנת להציע הצעת פשרה, בטרם יגיש בקשת רשות להתגונן מטעם מרשיו.

במהלך הפגישה תיאר ב"כ הנתבעים באריכות רבה וביוזמתו, עובדות הקשורות לעמדת מרשיו כנגד התביעה. בין היתר, מסר פרטים שהובילו את ב"כ התובעים למסקנה, כי עליו לייצג ללקוחותיו לבקש מיד צו עיכוב יציאה מן הארץ כנגד הנתבעים.

השאלה: האם רשאי עורך הדין לנצל לתועלת מרשיו את המידע ששמע מחברו בנסיבות אלה, והאם אין בכך משום סתירה ליחס החברי שצריך עו"ד לנהוג בחברו למקצוע, כהתאם לאמור בכלל 26 לכללי האתיקה המקצועית?

התנחיה: ועדת האתיקה היתה בדיעה כי אין כל מניעה שב"כ התובעים יגיש בקשה לעיכוב יציאה מן הארץ בעקבות הדברים ששמע מחברו. הוועדה סבורה, כי כל עוד דברים אלה נאמרו ביזמתו של ב"כ הנתבעים ומרצונו החופשי, אין בשימוש בהם, אפילו הוא לטובת הצד השני, משום הפרה של היחס החברי שעורך דין נדרש לגלות כלפי חברו למקצוע.

עו"ד - לקוח

חובת עו"ד לבדוק מצב הזכויות בנכס לפני עריכת הסכם-מכר, גם במקרים דחופים

העובדות: עורך דין נתבקש על ידי קונה ומוכר לערוך ביניהם הסכם למכירת דירה. לאחר שחתמו הצדדים על החוזה, התברר כי הדירה לא היתה רשומה על שם המוכר בלשכת רישום המקרקעין.

בתגובה לתלונה שהוגשה ללשכה נגד עוה"ד, הוא טען כי לא היה סיפק בידו לבדוק את פרטי הבעלות על הנכס בלשכת רישום המקרקעין כיוון שהובהל על-ידי הצדדים לערוך את הסכם המכר ביום שישי בשעות אחר-צ.

הטיפול בתלונה: ועדת האתיקה היתה בדעה כי בהתנהגות עורך הדין היתה משום רשלנות והפרה של חובת הנאמנות המוטלת עליו כלפי לקוחו, לפי סעיף 2

הפר בהתנהגותו את חובת הנאמנות שחב כלפי הבעל. חובה זו - קבע ביה"ד - היתה כפולה: האחת, נאמנות כלפיו ללקוחו, אותו ייצג בעסקת מכירת הדירה, והשנייה - נאמנות כלפיו לגבי הכספים שהופקדו בידו לפיקדון. על הרשעה זו ערער עוה"ד לבית הדין המחמטתי הארצי.

החלטת בית הדין הארצי: בערעור טען עוה"ד באמצעות בא-כוחו כי משנתברר לו שאין עוד צורך בהבטחת התשלומים שבגינם הופקדו הכספים בידו הנאמנות - תם יעוד הנאמנות. לדבריו, אמנם עדיין עמד הפקדון לרשות הבעל, אך כיסוי חובות הבעל משמעו כאילו הוחזר לו הפיקדון, שכן א. נעשה שימוש בכספים לטובתו; ב. חובותיו (לאשה) נפרעו. מכאן - שלא היתה פגיעה בנאמנות, שכן משתם יעודו של הפקדון, לא היתה מניעה לפנות ליו"ר ההוצ"ל-פ לקבלת צו לפיו ישולם הכסף כאמור. עוד נטען כי יש לאמץ את דעת המיעוט בביה"ד קמא, לפיה אין לראות בבעל לקוח של עורך הדין המערער.

בית הדין הארצי דחה טענות אלה אחת לאחת. בהתייחסו לשאלה מיהו "לקוח" שלו חב עורך הדין חובת נאמנות, קבע בית הדין כי תשלום שכר טירחה אינו מרכיב דומיננטי בהגדרת אדם כ"לקוח" של עורך דין וכי ייתכנו בהחלט מקרים בהם אדם ייראה "לקוח", אף מבלי שישלם שכר טירחה לעורך הדין המייצג. לפי אמת מידה זו, קבע ביה"ד, אכן היה בעל (המתלונן) לקוחו של המערער, שכן אף אם שכרו של המערער שולם לו רק ע"י האשה, אין הוא יוצא ידי חובת הנאמנות שלו כלפי הבעל. עוד קבע בית הדין כי "עורך דין חב חובת נאמנות כלפי אדם שהפקיד בידו כספים גם כאשר אותו אדם אינו לקוחו, וכבר פסק בענין זה בהמ"ש המחוזי בת"א:

"כלל ידוע הוא כי עוד אשר מפל בעניינים משוחפים (לשני הצדדים) ושאיין אחד הצדדים בהם מיוצג ע"י פרקלים. ח"יב לשמור על האינטרסים של הצד. אשר מאסן כי עניינו יעשה כהלכה".

(ת"א (ת"א) 1856/52 קאופמן ואח'י נ' לודגו ואח'י, פ"מ יא 115, 122).

לפיכך קבע ביה"ד הארצי, בדחות את הערעור: "אף אילו סצאנו כי הבעל-המתלונן לא היה "לקוח" של המערער, לפי אמת-המידה שפירמנו לעיל. עדיין היה עליו לפסוק שהמערער חב לו חובת נאמנות בני הטיפול המשותף לשני הצדדים ובין הפקדון הכספי שהשאיר בידו. אך כאמור, וקל וחומר, הרי קבענו שהבעל-המתלונן היה גם היה לקוחו של המערער".

ההלכה: בכל מקרה בו מופקדים בידו של עורך דין כספים בנאמנות, אין הוא רשאי לנצל הימצאות כספים אלה בידו לצורך עיקולי עירובן או תשלום כלשהו, שלא בגדר תנאי הנאמנות, ובניגוד לרצונו של המפקד.

אזהרה: יישקלו צעדים

משמעתיים כנגד מפקידי

תיקים בלתי כשירים לרישום

הנוהג להפקיד תיקים בלשכת רישום המקרקעין הולך וקוונה לו חסידים רבים בין עורכי הדין, בעיקר משום החסכון בזמן ומניעת הצורך להטריח עצמן פיסית ללשכת רישום המקרקעין. אך מתברר כי אליה וקוף בה: אחוז ניכר מן התיקים המופקדים אינם כשירים לרישום, משום שעוה"ד שטיפלו בהם לא הקפידו אחר הדרישות הפורמליות, אם משום שלא ציירו את כל המסמכים הנדרשים, אם משום שלא מילאו את הפרטים המלאים ואם משום סיבה אחרת.

מימדי התופעה - לפחות בלשכת רישום המקרקעין בתי"א - גרמו למצב שבו התיקים הבלתי כשירים לרישום יוצרים הכבדה רבה, בלתי מוצדקת, על עבודת הלשכה, ומדרך הטבע - גורמים לעיכוב גם בטיפול בתיקים הכשירים לרישום.

לאור פניית רשם המקרקעין בתי"א, ולאחר שנוכחה במימדי התופעה, החליטה ועדת האתיקה לנקוט צעדים לשניו המצב. בדיון מיוחד שהתקיים בעניין זה בוועדה הוחלט, כי במקרים חריגים של הפקדות תיקים בלתי כשירים לרישום, תשלח לשכת הרישום מכתב לעורך הדין האחראי עם העתק לוועדת האתיקה. במקרים שהוועדה תמצא לנכון, היא לא תהסס לנקוט צעדים נגד עורכי הדין במישור המשמעת.

עו"ד כלקוח

הרשאי עו"ד לפנות

ישירות לבעל-הדין שכנגד

כשהלה עצמו עו"ד?

כלל 25(A) לכללי האתיקה המקצועית השתמ"ו-1986 קובע:

עורך דין היודע כי הצד שכנגד מיוצג בענין פלוני בירי עורך דין -

(1) לא יפנה אל הצד שכנגד אלא באמצעות עורך הדין המייצגו באותו ענין.

(2) לא יפגש עם הצד שכנגד לצורך דיון באותו ענין אלא בנוכחות עורך דין.

באופן גליל, לשון הכלל והגיגו ברורים ואינם דורשים כל פרשנות. אולם מה הדין כאשר בעל-הדין הינו עורך

לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו 1986, הקובע: "עורך דין ייצג את לקוחו באמנון, בססירות, ללא מרדא. חוץ שמירה על הגינון, על כבוד המקצוע ועל יחס כבוד לבתי המשפט".

הוועדה הגישה קובלנה כנגד עורך הדין לביה"ד המשמעתית המחוזי, אשר לאחר שמיעת הראיות, הרשיע את עוה"ד בעבירות של פגיעה בכבוד המקצוע ועשיית מעשה שאינו הולם את כבוד המקצוע.

ההנחיה: עורך דין יימנע מעריכת הסכם כל עוד לא בדק להנחת דעתו את מצב הזכויות בנכס הנמכר. כאשר עורך-דין מתבקש באופן בהול ורחוף לערוך הסכם, וכהצדדים עומדים על כך ולא ניתן, מטעמים טכניים, לבדוק את מצב הזכויות בלשכת רישום המקרקעין - ממליצה הוועדה לערוך חוזה על תנאי. התנאי הוא שהחובה ייכנס לתוקף רק לאחר שבהודמנות האפשרית הראשונה ייבדקו פרטי הנכס בלשכת רישום המקרקעין ויוברר כי רישום הזכויות מאפשר את ביצוע העסקה.

יפוי כח

הרשאי עו"ד להתפשר בשם

לקוחו מבלי לקבל הסכמתו

הספיציפית לתוכן הפשרה?

העובדות: עורך דין שייצג לקוח בהליך אזרחי, התפשר בשמו עם הצד שכנגד. לטענת הלקוח, דבר הפשרה נודע לו רק אחרי מעשה, ולו היה הדבר מובא לידיעתו מראש, היה מתנגד לפשרה במתכונת שבה סוכמה.

השאלה: האם רשאי עורך דין להתפשר בשם מרשו מבלי לקבל מראש את הסכמתו הספיציפית לפשרה? ובמלים אחרות: האם יפוי-הכוח הרגיל שנתן הלקוח לעורך-דינו לטפל בעניינו, פוטר את עורך הדין מהחובה לקבל מראש את הסכמת הלקוח לפני סיכום פשרה - כפי שטען עוה"ד הנילון במקרה שלפנינו?

ההנחיה: ועדת האתיקה שדנה בתלונה היתה בדיעה כי עורך-דין אינו רשאי להתפשר בשם לקוחו מבלי לקבל את הסכמתו הספיציפית לכך, אפילו יש בפייו-הכוח היתר כללי להתפשר. לדעת הוועדה, פירוש זה מתחייב מהחובה לייצג "בנאמנות" את הלקוח, המוטלת על עורך הדין לפי סעיף 2 לכללי האתיקה המקצועית, ואשר יש לתת לה פירוש מעשי, לאו דווקא פורמלי.

לאור עמדת הוועדה, הוגשה קובלנה לבית הדין המשמעתית המחוזי, אשר יכריע בסוגייה. לכשתינתן החלטתו, נפרסמה בדפים אלה.

דין בעצמו, המיוצג ע"י עורך דין אחר, וגם הצד שכנגד הינו עורך דין המיוצג על ידי חבר למקצוע? האם במקרה כזה נשללת הזכות הבסיסית של שיחה בין בעלי הדין לבין עצמם, שיחה שלעיתים מזומנות עשויה להביא ליישוב הסכסוך?

לשאלה זו נדרשה לא מכבר ועדת האתיקה, בעקבות פנייה של חבר לקבלת חוות-דעתה. לכאורה, ניתן לטעון, כי תכלית הכלל נועדה למנוע מצב שבו פרקליט משוחח עם לקוח של חברו מאחורי גבו, ללא ידיעתו, תוך אפשרות להשפיע באופן לא הוגן על הלקוח. אולם מצב זה לא מתקיים מקום בו הלקוח הינו עורך דין בעצמו, שלגביו אין חשש להשפעה בלתי הוגנת.

ועדת האתיקה, ששקלה את הסוגייה, היתה סבורה אחרת. לדעת הוועדה, כאשר עו"ד מיוצג על ידי אחר, דינו כדין כל לקוח, ואין לפנות אליו ישירות אלא באמצעות פרקליטו, כאמור בכלל 25א) לכללי האתיקה המקצועית.

עו"ד ולקוחו

אילו מסמכים חייב עורך-דין להחזיר ללקוח לאחר שהפסיק לייצגו?

העובדות: משרד ייצג במשך תקופה ארוכה (כשלושים שנה) לקוח מחייל שהחזיק רכוש בארץ. באחרונה הודיע הלקוח למשרד כי ברצונו להפסיק להשתמש בשירותיו בעוד כחודש ימים.

לבקשת הלקוח העביר אליו המשרד, באופן מסודר, דו"ח מפורט על מצב נכסיו וכן על כל העניינים התלויים ועומדים אשר לגביהם יש צורך בהמשך הטיפול, נסחי רישום מעודכנים, הסכמים הנוגעים לרכוש וכן העתקים מכל התכתובת שנערכו, בשם הלקוח, בקשר לרכוש זה עם רשויות וגופים שונים.

לאחר מסירת החומר ללקוח, הוא הוסיף לפנות למשרד בבקשות לאינפורמציה נוספת, אשר חייבו קיום ישיבות עמו במשך מספר שעות. לא רק זו - הוא אף דורש מן המשרד לקבל לחזקתו את כל תיקיו המצויים במשרד במלואם, על כל המצוי בהם.

שאלה: בפנייתו לוועדת האתיקה שואל המשרד:

א. האם קיימת חובה להעביר ללקוח את כל תיקיו על כל הכלול בהם?

ב. האם חייב המשרד, לאחר ניתוק קשרי העבודה עם הלקוח, להמשיך ולהקדיש מזמנו, ללא תמורה, לצורך סיפוק מדע ללקוח?

התנחיה: בחוות דעתה לפנייה זו סברה ועדת

האתיקה כדלקמן:

א. עם סיום קשרי העבודה עם הלקוח חייב עורך הדין להעביר אליו, לפי דרישה, את כל המסמכים שנמסרו לו ע"י הלקוח או עבורו (לרבות נסחי רישום פסקי דין, הסכמים וכיו"ב). ברם, אין חובה על עורך הדין להעביר ללקוח-לשעבר את כל התיק המתנהל על שמו במשרד. תיק זה, לרבות הרישומים שבו, צריך להשאר בידי עורך הדין, יחד עם העתק חליפת מכתבים והעתקי כל יתר המסמכים הרלוונטיים עד לתחילת תקופת ההתיישנות על החומר.

ב. משמסר עורך הדין ללקוח את החומר כאמור לעיל, הוא בהחלט זכאי לדרוש שכר-טירחה סביר עבור הזמן שיצטרך להקדיש למתן הבהרות ואינפורמציה נוספת ללקוח, לפי בקשתו...

הקלטה סתור

אין להקליט ללא הודעה גם בישיבה עם בעל תפקיד מעין - שיפוטי

כלל 22 לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986, קובע:

(א) לא יקליט עורך דין שיחה עם לקוחו או עם עורך דין אחר אלא בידיעתם.

(ב) עורך דין המקלים דיון בבית המשפט יודיע על כך לביית המשפט.

(ג) לא יעשה עורך דין שימוש בהקלטה שנגעשה חוץ הפרת סעיף זה.

עורך דין פנה לוועדת האתיקה בשאלה, האם הוא רשאי להפעיל מכשיר הקלטה, בלא להודיע מראש, בישיבה עם עובד מדינה, המתקיימת במשרד ממשלתי.

לאחר בדיקה מפורטת יותר בוועדה התברר כי המדובר בעובד מדינה שהוא בעל תפקיד מעין-שיפוטי, כשהישיבה שביקשו להקליט עסקה בענין שנדרשת בו החלטה מעין שיפוטית. לאור זאת היתה דעת הוועדה, כי הקלטה ע"י עורך הדין בנסיבות אלו אסורה ללא הודעה מראש למשתתפי הישיבה.

לחשיבות כל הקולות

מניית ושאלות בענייני אתיקה, ליבות בקשר לסוגיות המתפרסמות בבטאון זה - יש להפנות ישירות לוועדת האתיקה של ועד מחוז ת"א, ולא למשרד העיס ואתיקה.